רבי יהודה אומר המקום ירחם עליך כו'. ק' לר"ת מה מועלת תפלה לר' מאיר ור' יהודה דקאמר בפ"ק דר"ה (ד' טז. ופס) הכל מידונין בר"ה וגזר דין שלהם נחתם ביום"כ דברי ר"מ ר' יהודה אומר הכל מידונין בר"ה וגזר דין של כל אחד ואחד נחתם בזמנו בפסח על התבואה ואדם ביום הכפורים ר' יוסי אומר אדם מידון בכל יום ואמר רב אמי אמר רב יוסף כמאן מצלינן האידנא אקצירי ואמריעי כר' יוסי משמע דלר"מ ולר' יהודה לא מהניא צלותא וי"ל דהכא בשבת שבין ר"ה ויום יום"כ אירי ולפי מאי דמשני התם איצטריא אימא כדר' יצחק דאמר ר' יצחק יפה נעקה לאדם בין קודם גז"ד כו' אמי הכא שפיר: **שבנא** איש ירושלים. ס ר"מ לא גרים שבנא דשבנא רשע הוה [ב] ולא מסקינן בשמיה דשם רשעים ירקב כדאמר בפרק אמר להם הממונה (יומא דף לח:) אלא גרם שבנא [ג] דהוי נמי שם אדם כדאמר בסוטה (דף מא.) אלא כשבנא (פ) אחי הלל ונראה לר"י דשפיר גרם שבנא דאמנו שם אחד רשע ושמו אביהם לא נקרא בשם זה אחר ואשכחן דתרי שבנא הוו כמו שמומיא בישעיה (כב) דכתיב שבנא אשר על הבית וכתיב וקראתי לעבדי לאליקים וגו' וממשלתך אתן בידו וכתיב בתר הכי (שם לו) ויבא [ד] אליו אליקים אשר על הבית ושבנא הסופר משמע דשבנא אשר על הבית כבר מת והיה אליקים במקומו ושבנא הסופר היה אחר [ה]: **שאין** מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי. לכך מגבריאל כדאמר בסוטה ברים אלו נאמרין (דף לג.) דאמר מר בא גבריאל ולמדו שבעים לשונות ליוסף ותימה ס דאפי' מתשבה שבלב כל אדם יודעים ולשון ארמי אין יודעים:

לא ישב על גבי מטה ולא על ספסל. נראה דדוקא כשהמולה שוכב בנמוך שלא ישב גבוה ממראשותיו של חולה: **רבי** נתן אומר קרא והטה. הכא ובמכות (דף ה:) גבי יהודה בן טבאי שהרג עד זומם והאשה רבה (יבמות דף לו:) גבי הא שנקרע ס"ת בחמתן לא פריך ומה בהמתן של לדיקים אין הקב"ה מביא תקלה כו' [ו] אומר ר"מ דלא פריך בשום מקום אלא גבי אמילה איסור שבגאי הוא לדיק ביותר והוא דערבי פסחים (פסחים דף קו: ושם) דר' ירמיה אישתלי וטעים קודם הבדלה והגהו [ז] דמס' ר"ה (דף כא.) דקאמר בפיס תבשילא דבבלאי בגומא רבה דמערבא התם לא הוה מאכל איסור אלא האשה אסורה ובבראשית רבה [ח] אמרינן ר' ירמיה אלא לר' זירא חד טרסקל דמאיס ומסיק בין דין לדין מתאכל תאנתא בטבלא הא קאמר עלה ר' אבא בר זימנא בשם ר' אליעזר זעירא [ט] אם הראשונים מלאכים אנו בני אינם ואם הם בני אינם אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר [י]: **שכנש** שאינו קבוע בדמשחא מאי. לישנא בתרא מצבעי ליה ור"ת [יא] גרים הא והא בשמש שאינו קבוע איצטריא להו שמש קבוע בדמשחא מאי דשמש שאינו קבוע בודק יפה אלא יעבירוהו אבל קבוע לא מרחת שיעבירוהו בשביל כך כיון שהוקבע כבר: מיתיבי

בתוך חולי ישראל. שמתוך שכולנן [יב] עם האחריס תפלתו נשמעת בזכותן של רבים: שבנא איש ירושלים. אדם גדול היה בירושלים ושמו שבנא: רחמיו. של הקב"ה מרובים: שבתו בשלום. נותו בשבתכם לשלוס [יג]: בקושי התירו. מפני שמצטער: **בתפיחה.** בחולה: זימנין אמר לה. בלשון קדש. וזימנין אמר לה בלשון אחרים והא לאו לענין שבת נקט: דשכינה עמו. ואין המתפלל צריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו לפניס מן הפרגוד [יד]: סועד. סומך בתשמיש [טו] כחו. ומשום רבינו יעקב [טז] סועד תרגומו של פוקד כלומר [יז] מבקר כמו ואת אחיך תפקוד לשלוס (שמואל ל ח) ומתרגמי' ואת אחיך מסער לשלס ולהך לישנא גרסינן אל תקרי יסעדנו אלא יסערנו: **מתעטף.** מאימת שכינה [יח] כאדם היושב באימה ואין פוגה לנדנין: **ואפי' גבוה.** דליכא למיתש להטמיה דכיון דגזור [יט] לא פלוג למילתייהו: **הא תרי שפיר דמי.** שאם יצא להטות יזכירנו תברו: **בשני ענינים.** בשתי פרשיות הוא ל וכל אחד מעיין לעצמו אין מכיר במעשה חבירו: במדורה. מדורת אש גדולה אסור להואיל ויושבין רמוק זה מזה ועוד שזבובות האודים סמוכים להם אין זה מכיר בצא חבירו להבעיר ולחתות: מותר. לקרות לאור הנר שאינו רגיל להטות נר בחול מפני חשיבותו: **שמש קבוע.** לא יבדוק מפני שאימת רבו עליו אם ימצא בהן דבר מגונה וטודקן יפה וחייסין להטמיה: **שאינו קבוע.** לא רמיא עליה כולי האי: **הא והא בשמש קבוע גרסי':** בדנפטא. שהוא מסריח מותר לבדוק לאורו דלא אמי להטות: **שמש שאינו קבוע בדמשחא מאי.** כיון שאינו קבוע אינו מטה אפילו בחול והלכך בשבת מותר או דילמא בדמשחא הואיל ולא תאיס דלכו להטות בחול הוא: הלבה. למותר: **ואין מודין בן.** אלא יזלזלו: **קם שמעי'.** דר' ירמיה דהוא שמש שאינו קבוע בצית רב אסי: **אמרה ליה** בביתהו. לרב אסי לרב אסי מר לא עביד הכי: ברביה. ר' ירמיה דאמר הלכה ומודין בן: **ראשי פרשיות.** ומרילן בפיו שממון שלאם הפרשה שגורה בפיו הוא מזכר בכולה למחר ומסייע את שבעה הקורין בתורה וטעמיה [יח] בלאחת ואימת

בתוך חולי ישראל. שבנא איש ירושלים. שבתו בשלום. בקושי התירו. בתפיחה. זימנין אמר לה. בלשון קדש. אמר לה בלשון אחרים והא לאו לענין שבת נקט: דשכינה עמו. ואין המתפלל צריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו לפניס מן הפרגוד [יד]: סועד. סומך בתשמיש [טו] כחו. ומשום רבינו יעקב [טז] סועד תרגומו של פוקד כלומר [יז] מבקר כמו ואת אחיך תפקוד לשלוס (שמואל ל ח) ומתרגמי' ואת אחיך מסער לשלס ולהך לישנא גרסינן אל תקרי יסעדנו אלא יסערנו: **מתעטף.** מאימת שכינה [יח] כאדם היושב באימה ואין פוגה לנדנין: **ואפי' גבוה.** דליכא למיתש להטמיה דכיון דגזור [יט] לא פלוג למילתייהו: **הא תרי שפיר דמי.** שאם יצא להטות יזכירנו תברו: **בשני ענינים.** בשתי פרשיות הוא ל וכל אחד מעיין לעצמו אין מכיר במעשה חבירו: במדורה. מדורת אש גדולה אסור להואיל ויושבין רמוק זה מזה ועוד שזבובות האודים סמוכים להם אין זה מכיר בצא חבירו להבעיר ולחתות: מותר. לקרות לאור הנר שאינו רגיל להטות נר בחול מפני חשיבותו: שמש קבוע. לא יבדוק מפני שאימת רבו עליו אם ימצא בהן דבר מגונה וטודקן יפה וחייסין להטמיה: שאינו קבוע. לא רמיא עליה כולי האי: הא והא בשמש קבוע גרסי': בדנפטא. שהוא מסריח מותר לבדוק לאורו דלא אמי להטות: שמש שאינו קבוע בדמשחא מאי. כיון שאינו קבוע אינו מטה אפילו בחול והלכך בשבת מותר או דילמא בדמשחא הואיל ולא תאיס דלכו להטות בחול הוא: הלבה. למותר: ואין מודין בן. אלא יזלזלו: קם שמעי'. דר' ירמיה דהוא שמש שאינו קבוע בצית רב אסי: אמרה ליה בביתהו. לרב אסי לרב אסי מר לא עביד הכי: ברביה. ר' ירמיה דאמר הלכה ומודין בן: ראשי פרשיות. ומרילן בפיו שממון שלאם הפרשה שגורה בפיו הוא מזכר בכולה למחר ומסייע את שבעה הקורין בתורה וטעמיה [יח] בלאחת ואימת

אבא שאני ר' ישמעאל בן אלישע הואיל ומשים עצמו על דברי תורה כהדיוט תני חדא שמש בודק כוסות וקערות לאור הנר ותניא אידך לא יבדוק לא קשיא כאן בשמש קבוע כאן בשמש שאינו קבוע ואי בעית אימא הא והא בשמש קבוע ולא קשיא הא בדמשחא והא בדנפטא איבעיא להו שמש שאינו קבוע בדמשחא מהו אמר רב הלכה [כ] ואין מודין כן ור' ירמיה בר אבא אמר הלכה ומודין כן ר' ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי קם שמעיה קא בדיק לנהורא דשרגא אמרה ליה דביתהו ומר לא עביד הכי אמר לה שבקיה כרביה ס"ל: [באמת אמרו החזן כו': [כא] והאמרת רישא רואה מאי לאו לקרות לא [כב] לסדר ראשי פרשיותיו וכן אמר רבה בר שמואל אבל מסדר הוא ראשי פרשיותיו וכולה פרשה לא מיתיבי

רבי יהודה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי ישראל רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל שבנא איש ירושלים בכניסתו אומר שלום [א] וביציאתו אומר [ב] שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא ורחמיו מרובין ושבתו [ג] בשלום [ד] כמאן אזלא הא דאמר רבי חנינא [ה] מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיערבנו בתוך חולי ישראל כמאן כר' יוסי ואמר רבי חנינא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי אלעזר לשיולי בתפיחה זימנין אמר המקום יפקדך לשלום וזימנין אמר (ליה) רחמנא ידכרינך לשלם היכי עביד הכי [ו] והאמר רב יהודה [ז] לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי ואמר [ח] רבי יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו [ט] שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי [י] שאני חולה דשכינה עמו [יא] דאמר רב ענן אמר רב מנין ששכינה [יב] סועד את החולה שנאמר [יג] ה' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי [יד] הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה [טו] ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב לפניו [טז] מפני ששכינה למעלה [יז] מראשותיו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי [יח] ואמר רבא אמר רבין מנין שהקב"ה זן את החולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי: ולא יקרא לאור הנר: [יט] אמר רבה [כ] אפילו גבוה [כא] שתי קומות ואפי' [כב] שתי מרדעות ואפילו עשרה בתים זו על גב זו חד הוא דלא ליקרי הא תרי שפיר דמי והתניא לא אחד ולא שנים אמר ר' אלעזר לא קשיא [כג] כאן בענין אחד כאן בשני ענינים אמר רב הונא [כד] ובמדורה אפי' עשרה בני אדם אסור אמר רבא [כה] אם אדם חשוב הוא מותר מיתיבי [כו] לא יקרא לאור הנר שמא יטה אמר ר' ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה פעם א' קרא ובקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר ר' נתן אומר קרא והטה וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטיתי נר בשבת [כז] לכשיבנה בהמ"ק [כח] אביא חטאת שמנה א"ר

לא ישב על גבי מטה ולא על ספסל. נראה דדוקא כשהמולה שוכב בנמוך שלא ישב גבוה ממראשותיו של חולה: **רבי** נתן אומר קרא והטה. הכא ובמכות (דף ה:) גבי יהודה בן טבאי שהרג עד זומם והאשה רבה (יבמות דף לו:) גבי הא שנקרע ס"ת בחמתן לא פריך ומה בהמתן של לדיקים אין הקב"ה מביא תקלה כו' [ו] אומר ר"מ דלא פריך בשום מקום אלא גבי אמילה איסור שבגאי הוא לדיק ביותר והוא דערבי פסחים (פסחים דף קו: ושם) דר' ירמיה אישתלי וטעים קודם הבדלה והגהו [ז] דמס' ר"ה (דף כא.) דקאמר בפיס תבשילא דבבלאי בגומא רבה דמערבא התם לא הוה מאכל איסור אלא האשה אסורה ובבראשית רבה [ח] אמרינן ר' ירמיה אלא לר' זירא חד טרסקל דמאיס ומסיק בין דין לדין מתאכל תאנתא בטבלא הא קאמר עלה ר' אבא בר זימנא בשם ר' אליעזר זעירא [ט] אם הראשונים מלאכים אנו בני אינם ואם הם בני אינם אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר [י]: **שכנש** שאינו קבוע בדמשחא מאי. לישנא בתרא מצבעי ליה ור"ת [יא] גרים הא והא בשמש שאינו קבוע איצטריא להו שמש קבוע בדמשחא מאי דשמש שאינו קבוע בודק יפה אלא יעבירוהו אבל קבוע לא מרחת שיעבירוהו בשביל כך כיון שהוקבע כבר: מיתיבי

הגהות וציונים [א] ס"א שלום (גליק): [ב] צ"ל שבתו (חכ"מ, וכ"ה בכת"י וברש"י והר"ח גרים אחינו שבתו לשלום): [ג] כ"ה גירסת רש"י, וגירסת רי"ף ר"ח לשלום (ועיין ברכות סד ע"א): [ד] באחרו הגאונים (התשובות סי' עז) וברי"ף ברכות (ז ע"א) הגירסא רב יהודה אמר רב: [ה] [בסוטה אי' דאמר] (גליקן): [ו] [צ"ל סר את החחלה שנאמר ה' יסעדנו קרי ב' יסערנו פי' סר סער] (גליקן) נ"ב ערוך ערך סר ב' (כן אריה"): [ז] בנדרים הגירסא ע"ג קרקע וכ"ה ברא"ש שם (רש"ש): [ח] בדפו"ר איתא אמר רבא, והמהרש"ל הגיה כאן דצ"ל "רבה", וכן גריס ר"ח כאן (ולא כמו שהגיהו): [ט] לקמן קמט ע"א הגירסא אפילו גבוה שתי מרדעות וכ"ה ברי"ף כאן: [י] כל הראשונים לא גרסו המלים דלהלן, אלא "באמת אמרו החזן כו' אמר רבה בר שמואל אבל מסדר הוא ראשי פרשיותיו" וכן ליתא בכת"י: [יא] נדצ"ל שכוללו (באה"מ וכ"ה ברש"י ע"י): [יב] בכת"י בלשון פוקד ומבקר: [יג] בכת"י נוסף שמעתי: [יד] בכת"י נוסף רבנן לא פלוג במילתייהו: [טו] בכת"י נוסף רבנן: [יז] בניקודיה ובטעמיה (כ"ה בשיטה המיוחסת להר"ן): [יח] בתוס' הראי"ש כתב בשם ר"ת בשבינא אחי הלל: [יט] צ"ל וריצא (כ"ה שם פסוק ג): [כ] נדצ"ל וההיא (באה"מ): [כא] עיין מהרש"ל: [כב] צ"ל בשם ר' זעירי (מהרי"ץ חיות ע"י"ש): [כג] בתוס' הראי"ש איתא ור"ח (ב"ש) ובאור זרוע (סי' לב) הביא פירוש זה בשם ריב"א: [כד] נדצ"ל הלכה כמו שהוא בגמרא לעיל ע"א: [כה] לפנינו שם איתא כהלל ושבנא (דבש חמר): [כו] וכעין זה ברי"ף כאן: [כז] צ"ל מה"ר דוד פארדו:

עין משפט נר מצוה

[illegible]

רבינו חננאל

מפני הכבוד. אמר רב התא הלכך [כ] מולל וזורק וזהו כבודו ואפי' בחול. תניא ר' שמעון בן אלעזר אמר משום ר' שמעון בן גמליאל אין הורגין את המאכולת בשבת ואין משדכין על התינוקת לארסה ועל התינוק ללמוד ספר ואומנות ואין מנחמין אבלים ואין מבקרין את החולה דברי ב"ש וב"ה מתירין בכולן: תי"ר המבקר חולה בשבת אומרין שבת היא מלצעוק ורפואה קרובה לבוא. רבי יהודה אומר יכולה היא שתרחם עליו ועל כל חולי ישראל. רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל. כמאן אמר רבי חנינא מי שיש לו חולה בתוך ביתו יערבנו בתוך חולי ישראל כר' יוסי (כמאן (אמרי') [מצלי'] האידנא אקצירי ומריעי כר' יוסי דאמר אדם נידון בכל יום ומפורש בר"ה פ"א. שבנא איש ירושל' בכניסתו אומר שלום ביציאתו היה אומר שבת היא מלצעוק ורפואה קרובה לבוא ורחמיו מרובין אחינו שבתו לשלום. א"ר חנינא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת משום דחייסינן שמא יבקש עליו רחמים בצרה ובצעקה. רבי אלעזר כד הוה שאיל בתפיחה אמר ליה המקום יפקדך לשלום וזמנין אמר ליה רחמנא ידכרך לשלם ואפילו בלשון ארמי שפיר דמי דשכינה עמו דתניא הנכנס לבקר חולה לא ישב ע"ג מטה ולא (בכפא) [בכסא] ולא בספסל אלא מתעטף ויושב לפניו מפני שהשכינה עליו שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי. ואמר (רבי) [רבין] אמר רב מנין שהקב"ה זן את החולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי: ולא יקרא לאור הנר. אמר (רבא) [רבה] ואפי' גבוה ב' קומות או ב' (מרדעות) [מרדעות] או אפילו כמה בתים זה על גבי זה אסור. וקיי"ל (כרבא) [כרבה] דאע"ג

מאתיא 1234567

מסורת הש"ס עם הוספות

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

גליון הש"ם

[illegible]

תורה אור השלם

[illegible]

ליקוטי רש"י

[illegible]

מיתיבי [א] רשב"ג אומר התינוקות של בית רבן היו [ב] מסדרין פרשיו' וקורין לאור הנר אי בעית אימא ראשי פרשיותיו ואי בעית אימא [א] שאני תינוקות הואיל [ב] ואימת רבן עליהן לא אתי לאצלויי: [ג] כיוצא בו לא יאכל הזב: [ג] תניא ר"ש בן אלעזר אומר בוא וראה עד היכן פרצה טהרה בישראל שלא שנינו לא יאכל הטהור עם הטמאה אלא לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה כיוצא בו לא יאכל זב פרוש עם זב [ג] עם הארץ שמא ירגילנו אצלו וכי מרגילו אצלו מאי הוי אלא אימא שמא יאכילנו דברים טמאין אטו זב פרוש לאו דברים טמאין אכיל אמר אביי גזירה שמא יאכילנו דברים שאינן מתוקנין ורבא אמר [ד] רוב עמי הארץ מעשרין הן אלא שמא יהא רגיל אצלו ויאכילנו דברים טמאין בימי טהרתו איבעיא להו נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו אמר רב יוסף ת"ש [ה] העוף עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל דברי ב"ש ב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל שאני התם דליכא דיעות ה"נ מסתברא דהיכא דאיכא דיעות שאני דקתני סיפא [ו] רשב"ג אומר שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד זה אוכל בשר וזה אוכל גבינה ואין חוששין ולאו אתמר עלה [ז] אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסורים וה"נ מכירין זה את זה ניניהו הכי השתא התם דיעות איכא שינוי ליכא הכא איכא דיעות ואיכא שינוי איכא דאמרי ת"ש רשב"ג אומר שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואתמר עלה אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסור והני נמי מכירין זה את זה ניניהו התם דיעות איכא שינוי ליכא הכא איכא דיעות ואיכא שינוי ת"ש לא יאכל הזב עם הזבה משום הרגל עבירה ה"נ דיעות איכא שינוי ליכא ת"ש [א] אל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב מקיש אשה נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור [ד] אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור ש"מ [ח] ופליגא דר' פדת [ט] דאמר ר' פדת לא אסרה תורה אלא קורבה של גלוי עריות בלבד שנאמר [ב] איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה [ט] עולא כי הוי אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחוותיה אבי חדייהו ואמרי לה אבי ידייהו ופליגא דידיה אדידיה דאמר עולא [ה] אפי' שום קורבה אסור [י] משום לך לך אמרי נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב: תני דבי אליהו [י] מעשה בתלמיד א' ששנה הרבה וקרא הרבה [ג] ושימש תלמידי חכמים הרבה ומת בחצי ימיו והיתה אשתו נוטלת תפליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואמרה להם כתיב בתורה [ג] כי הוא חייך ואורך ימיך בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה

בימי

רש"י

ואימת רבן עליהן. אין פושטין יד לנוס דבר ואפי' בחול אלא על פי רבן: פרצה. גברה כמו ופרצת ימה וקדמה (בראשית כח): שלא שנינו לא יאכל טהור עם הטמאה. מפני הערוה לפי שלא הוצרכו לכך שכולן אוכלין חוליהן בטהרה היו ולא היו אוכלין עם נשותיהן טמאות: אטו זב פרוש לאו דברים טמאין קאכיל. והלא כל מגעו טמא: מעשרין הן. ולא גזרי' גזירה לגזירה: שתישן עם בעלה. במטה כגון שהוא טמא דליכא למיחש משום טהרה או בזמן הזה שאין בו טהרה מי חיישי' להרגל עבירה או דילמא כיון דאיכא היכרא מדכר דכירי: על השולחן. שאוכל עליו מותר להניח בשר העוף אצל הגבינה דקסברי בית שמאי בשר עוף בחלב לאו דאורייתא [ו] ולא גזרי' העלאה אטו אכילה: ואינו נאכל. עמו: וב"ה אומרים כו'. ש"מ לאסור: דליכא דיעות. שני בני אדם שיזכירו זה לזה. וה"ה נמי דמצי לשנויי דליכא שינוי להיכרא ומיהו דעדיפא נקט דאפי' דיעות ליכא: שאין מכירין. דלא אתי חד למשקל מדחבריה ומיכל: אבל מכירין. אסור ואשה ובעלה [נמי] מכירין זה את זה וש"מ לאסור: שינוי ליכא. שאוכלין בדרך אכילה: איכא שינוי. שאין דרך לישן אלא בקירוב בשר כדכתיב [מ] שארה כסותה ועונתה ואמר מר [ז] שאר זה קירוב בשר שלא יאמר אי איפשי אלא היא בבגדה והוא בבגדו יוציא ויתן כתובה במס' כתובות (פ"ד דף מח.): אל ההרים לא אכל. בפרק אלו הן הנשרפין בסנהדרין (דף פא.) מפרש ליה שלא נתפרנס בזכות אבות שלא הוצרך לכך לפי שהוא צדיק: מה אשת רעהו כו'. לאסור לן [ה] יחוד מן התורה בקדושין (פ"ד דף פ:) מאחיך בן אמך: ופליגא. דרב יוסף דפשט מדרשה דהאי קרא לאיסור אדרבי פדת: גילוי עריות. תשמיש ממש ושאר קורבה ואפי' קירוב בשר מדרבנן והיא בבגדה אפי' מדרבנן ליכא למגזר:

ושימש

תוספות

מיתיבי התינוקות של בית רבן מסדרין פרשיותיהן כו'. אומר הר"ס לפי' הקונטרס שפי' במתני' החזן רואה היכן התינוקות קורין לאור הנר הא דלא פריך ליה ממתני' משום דאיכא למימר דקורין באיסור ואין מוחין בידם אבל הכא דקתני מסדרין משמע שמותרין לעשות כן:

רבא אמר רוב עם הארץ מעשרין הן. וא"ת האמרי' בפרק בתרא דסוטה (דף מח.) שיוחנן כהן גדול גזר על הדמאי לפי ששלח בכל גבול ישראל וראה שלא היו מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד וי"ל דה"ק שלא היו מפרישין כולם אלא תרומה גדולה אבל רובן היו מעשרים והא דחשו הכא טפי למיעוט מבמקום אחר משום דהויא מיעוט דשכיח טובא והיו הרבה נכשלים ומה שקשה דאביי אדאביי ודרבא אדרבא מפורש בפ"ב דכתובות (דף כד. ושם) גבי חיישינן לגומלים:

מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. והתם סברא הוא לאסור לפי שיצרו תוקפו ומתגבר עליו ביותר ורש"י פי' אפי' ביחוד נמי אסור מדאורייתא ואין נראה דמשמע דרוצה לאסור יחוד בנדה תימה [י] דיחוד לאסור מן התורה לא ילפי' מאשת איש ושרי בנדה כדכתיב סוגה בשושנים (סנהד' פ"ד לז.) והוא בבגדו והיא בבגדה דלא הוי אפי' באשת איש אלא מדרבנן אסור בנדה מהיקשא טפי הוה לן למיסר יחוד מהיקשא ולמישרי הוא בבגדו והיא בבגדה בלא יחוד כגון שפתח פתוח לרה"ר [כ] מסוגה בשושנים [ל]:

ופליגא דר' פדת דא"ר פדת לא אסרה תורה אלא כו'. תימה מנא ליה דפליגי דילמא מדרבנן אסור אפי' הוא בבגדו ורש"י דפירש כאן כיון דמדאורייתא לא אסור אלא תשמיש ממש מדרבנן לא אסור אלא קירוב בשר לא נהירא דמסתמא לא פליגי [מ] אמתני' דלא יאכל הזב עם הזבה ועוד וכי לית ליה דאשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור ומפרש ר"ת דפליגא דר' פדת דכיון דלא אסרה תורה אלא קריבה של גילוי עריות בלבד א"כ אין לנו לאסור ולגזור אלא כעין שאסר הכתוב דהיינו דיעות בלא שינוי כגון לא יאכל הזב עם הזבה אבל הוא בבגדו והיא בבגדה דאיכא דיעות ושינוי לא יסבור [נ] ר' פדת דאפי' באשת איש הוא בבגדו והיא בבגדה שרי ור"י פי' ופליגא דר' פדת כיון דאית ליה דלא שייך לשון קריבה אלא בגילוי עריות ממש וא"כ ואל אשה נדה לא יקרב היינו תשמיש ממש שוב אין ללמוד בהיקש מאשת איש לאסור הוא בבגדו כו' לאפוקי לשון קריבה ממשמעותו ודוחק הוא דהא אשת רעהו לא טמא משמע תשמיש ממש ואפילו הכי אסרי' הוא בבגדו והיא בבגדה:

ופליגא דידיה אדידיה. והוא היה יודע בעצמו שלא יבא לידי הרהור שצדיק גמור היה כדאמרינן בפרק ב' דכתובות (דף יז.) דרב אדא [ס] בר אהבה מרכיב לה אכתפיה ומרקד א"ל רבנן אנן מהו למעבד הכי א"ל אי דמיא לכון כי כשורא לחיי ואי לא לא והספר לא חש לפרש ולהאריך כאן למה היה עושה:

עין משפט נר מצוה

ק א ב מיי' שם הלכה טו טור או"ח סי' רעה סעיף ז:

קא ג מיי' פי"א מהלכות איסורי ביאה הלכה יח ופי"ז מהלכות טומאת אוכלין הלכה יא סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן קצה סעיף ג:

קב ד מיי' פי"א מהלכות מ"א שם טוש"ע שם סעיף ו:

קג ה מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה ו סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סימן כא סעיף ו:

תורה אור השלם

א) אֶל הֶהָרִים לֹא אָכָל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא טִמֵּא וְאֶל אִשָּׁה נִדָּה לֹא יִקְרָב: [יחזקאל יח, ו]

ב) אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה אֲנִי יְיָ: [ויקרא יח, ו]

ג) לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בוֹ כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם: [דברים ל, כ]

רבינו חננאל

דבפרקין שואל אדם מחבירו אוקימנא להא דרבה כתנאי כיון דסתם לן תנא כוותיה דתנן מונה אדם את אורחיו ואת פרפריותיו מפיו אבל לא מן הכתב לא חיישינן להא מחלוקת דברייתא וכבר פירשנוה שם דהלכתא כרבה: **לא יקרא.** דייקינן ממתניתין דוקא חד אבל תרי שרי והני מילי בענין אחד אבל בתרי עניני אסור דחיישינן שמא יטה ואפילו אדם חשוב ממעשה דר' ישמעאל א): ירושלמי תני רבי חייא אבל מסתכל מה שבכוס ומה שבקערה ואינו חושש. לא יקרא אמר שמואל לא שנו אלא אחד אבל שנים מאחר שיכולין למחות זע"ז מותר: **תני חדא** השמש בודק הקערות וכוסות לאור הנר ותניא אידך לא יבדוק וסוגיין דשמעתא בין שמש קבוע בין שמש שאינו קבוע בודק כוסות וקערות לאור הנר ודוקא בנפטא דמאיס ונפיש נהוריה ולא אתי לאצלויי ביה אבל בדמשחא שמש שאינו קבוע ודאי אסור שמש קבוע פלוגתא והלכתא בודק ואין מורין כן: פיס' באמת [אמרו] החזן רואה וכו'. ואסיק' אבל מסדר הוא לתינוקות ראשי פרשיות: **כיוצא בו לא יאכל** הזב עם הזבה. בוא וראה עד היכן פרצה [טהרה] בישראל ב) כיוצא בו לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ שמא יהי רגיל אצלו ויאכילנו בימי טהרתו דברים טמאים אבל לדברים שאינם מתוקנים לא חיישינן דאמר רבא רוב עמי הארץ מעשרין הן. **איבעיא להו** נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו ובעי רב יוסף למפשטא מהא דתנן בשחיטת חולין פרק כל הבשר העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל כו' ונדחה זו. **ופשטנ'** מהא דכתב ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב מקיש אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה כיוצא בהן ואף על גב דפליגא דר' פדת ומהא עובדא נמי דההוא דקרא ושנה

רב נסים גאון

מיתיבי רבן שמעון בן גמליאל אומר תינוקות מסדרין פרשיותיהן **לאור הנר.** זאת התיובתא פירקו עליה ב' פירוקין בתלמודנו. ובתלמוד ארץ ישראל פירקו פרוק אחר חביב רציתי לכתבו בכאן וכך אמרו אילין בעו דיטפי ברצינא ואילין לא בעי דיטפי ברצינא ופי' דבריהם כי התינוקות יתרחקו מן הקריאה ויאהבו שיכבה הנר ואנו בטוחים בהן כי הם לא יטו את הנר ולפיכך הותר להם לקרות לאור הנר דליכא למיחש שמא יטו אבל החזן לא יקרא דחיישינן שמא יטה לפי שלא ירצה שיכבה הנר לפיכך מבטלין התינוקות מן הקריאה: **בוא וראה עד היכן פרצה טהרה בישראל.** פירשו בגמ' דבני מערבא כי זו המלה למדנוה ממה שאמר הכתוב (בראשית ל) כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרוב כלומר מרוב שמשמרין ישראל הטהרות ורוב שמזהרין מליגע ומליקרב לדבר שגורם לטומאה: מלא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) תוספתא פרק א, ב) שם, ג) לקמן כג. כתובות כד. גיטין סא: [ביצה לה: מנחות לא.], ד) חולין קד: עדיו' פ"ה מ"ב, ה) [חולין קז:], ו) [שם], ז) ע"ז יז., ח) עיין תוס' ע"ז יז. ד"ה ופליגא, ט) ע"ז שם, י) [פסחים מ: ב"מ לב. ע"ז יז. נח. נט. יבמות מו.], כ) [אדר"נ פ"ב], ל) חולין קד., מ) שמות כא י, נ) קידושין פא., ס) [עי' ביאור יותר בתוס' סנהד' לז. ד"ה סוגה].

הגהות וציונים

א] "היו" ליתא בכת"י ובתוספתא (וכ"ה בתוס' ד"ה מיתיבי, וגם מוכח מתוך דברי התוס' עיי"ש): ב] בתוס' הרי"ד ובפסקי הריא"ז (אות י) מחקו תיבת "זב" וגרסו לא יאכל זב פרוש עם עם הארץ ומסבירים דבין לשינויי דאביי ובין לשינויי דרבא אין נפק"מ בין זב עם הארץ לעם הארץ בימי טהרתו, דלגבי מעשר פשוט שאין חילוק, ולגבי טומאה נמי אין חילוק דלעולם בגדי עם הארץ מדרס לפרושים (חגיגה יח ע"ב), ומאי דקאמר "ויאכילנו דברים טמאים" לאו דוקא טמאים אלא כל דבריו של עם הארץ טמאים הן אצל הפרוש: ג] באדר"נ פ"ב אי' שקרא הרבה ושנה הרבה וכו' וכ"א בהרי"ף והרא"ש] (גליון): ד] בכתובות אי' תני רב יוסף ובכת"י ואמרינן: ה] בתוס' הובא מרש"י אפילו יחוד: ו] עיין מהר"ם דהתימא הוא על פירושם ולא על רש"י: ז] נדצ"ל לא פליג: ח] צ"ל וסבר (מראה כהן, וכ"ה בדפו"ר ובמהר"ם): ט] [בכתובות שם אי' רב אחא] (גליון):

ליקוטי רש"י

מפני הרגל עבירה. מפני שמתוך שמתיחדין יבא לבעול וזה שהיא בכרת [לעיל יא.]. **רוב עמי הארץ מעשרין הן.** והוה ליה פטור מדאורייתא וחייב מדרבנן [מנחות לא.]. **ודמאי** אפילו ספק לא הוי אלא חומרא בעלמא דרוב עמי הארץ מעשרין [לקמן כג.]. הילכך חששא דרבנן בעלמא היא [גיטין סא.]. וחומרא בעלמא היא לאפרושי מספיקא שאר מעשרות שנחשדו עליהן [ביצה לה:]. **ואינו נאכל.** עם הגבינה [חולין קד:]. **לא עולה.** דילמא אתי למיכלינהו כי הדדי דקא נגעי ובלעי מהדדי ואע"ג שמותר לאכול בשר אחר גבינה כדאמרינן בגמרא [שם קג:]. **שני אכסניים.** אין לחוש שיאכל זה משל חבירו [שם קז:]. **אל ההרים לא אכל.** שלא נצטרך לזכות אבותיו מתוך שהוא חסיד [סנהדרין פא.]. בטוריה לא פלח לטעוותא לאכול זבחי מתים. **אל גלולי.** שאר עבודת כוכבים כגון הבעל שבשומרון והעגלים שבבית אל ושבדן [יחזקאל יח, ו]. **אבי חדייהו.** חזה, דרך בני אדם כשיוצאין מבית הכנסת מיד הוא נושק לאחיו ולאמו ולגדול ממנו בארכובה או בפס ידיו [משום כבוד]. **אבי ידייהו.** בזרועותיהן [ע"ז יז.]. **ששנה.** משנה. **וקרא.** מקרא. **ושימש תלמידי חכמים.** ללמוד סברת הגמרא בטעמי המשנה מה הם וכו' שע"י הטעמים יש חילוק באיסור והיתר ובדיני ממונות לזכות ולחייב ובטהרות לטמא ולטהר כדאמר בכמה דוכתי מ"ט אמר מר הכי ומר הכי ואמר מאי בינייהו איכא בינייהו כך וכך [סוטה כב:]. הוא הגמרא התלויה בסברא שהיו נותנים לדברי משנה טעם והיו מתאספים יחד ועוסקים בכך והיא דוגמת הגמרא שסדרו האמוראים [ברכות מז:]. גמר לתרץ טעמי המשנה ומשניות הסותרות זו את זו והיינו גמרא [חולין מד:]. **חייך.** בעולם הזה ואורך ימים לעולם הבא [קידושין מ.].

חשק שלמה על רבינו חננאל

א) לפנינו בגמ' אדרבה מסיק דאדם חשוב מותר ומר' ישמעאל אינו ראיה. ואולי דרבינו היה לו גי' אחרת בסוגיא וצ"ע: ב) נראה דחסר כאן וצ"ל שלא שנינו לא יאכל טהור עם הטמאה אלא לא יאכל הזב עם הזבה:

בימי לבוניך מהו אצלך. לא משום שיש לחלק בין נדות לליכן דהא אמר ר"ע בפרק במה אשה יולאת (לקמן דף סד:) הלי היא בנדתה עד שתבא במים אלא לפי שידע אליהו ור"מ ורש"י פירשו בפרק אע"פ (מועד קטן דף פא. ושם) גבי שמואל מחלפא ליה דמיתו בידא דשמאלא היינו בימי ליטוה אין נראה כדפירשתי ור"ת פירש שהיו רגילים לטבול שתי טבילות אחת לסוף שבעה לראייתה שהיא טהורה מדאורייתא בהך טבילה ואחת לסוף ימי ליטון לכך היה מיקל אותו האיש ורש"י[1] היה נוהג איסור להושיט מפתח מידו לידה בימי נדותה ונראה לר"י שיש סמך מסדר אליהו דקתני אמר לה שמא הבאת לו את הטמן שמא הבאת לו את הפך ומיהו התם מסיים ונגע בך[2] בשלבא הקטנה ומפרק אע"פ (שם) דאמר אביי מנמ' ליה אפומיה דכובא ורבא מנמ' ליה אי סדיא אין ראיה כי שמא דוקא במזגזגת הכוס שיש מיבה יותר כדאמר התם אבל שאר דברים לא בעינן דקאמר אבל עמי ושתה עמי יכול להיות אלא הקפיד אלא על הטביבה:

מטה הדא הואי. ופלגי בן ליש מעמן מרב ביו לביה (סנהדרין פ"ג דף יט:) איבא לאמר ארמוק ממנה היה ביותר והיה פמוה לרה"ר אלא היה משום יחוד או שמא סבר כשאול שלא היתה מקודשת לדוד[3] ומתמיר על עצמו היה מלבא עליה:

רש"י גרים [וכן ר"ת[4]] ואלו תנן הני דאמרן ומיבא דאיה דאמר דמרש (פ' משפטים[5]) כל מקום שנאמר ואלה מוסיף על הראשונים אלה פסל את הראשונים ועל המדרש קשה לר"י דאלה דברי הברית (דברים כט) קאי אמה שכתוב למעלה:

ש"מ ואלו תנן. אלא קתני בתמיהיתן:

אוכל ראשון ואוכל שני. אי תנן אוכל לאשון לחוד לא הוה ידעינן מיניה אוכל שני ואי תנא אוכל שני הוה אמינא דאוכל לאשון נמי טמוי מטמא א)[6]:

והשותה משקין טמאים. לא שיך בהו לאשון ושני דלעולם משקין מחלה הוי[7] אע"ג דאכתי לא נגזר כמו שאפרש בסמוך[8] מ"מ היה בדעתם לגזור מיד ולריכה לאשמעינן משקין ואוכלין כדאמר בסמוך דהך דמשקין לא שכיח ואי תנא משקין ה"א דוקא משקין דחמירי אבל אוכל לא פסיל כלל: **והבא** ראשון זרובו במים שאובין. וא"ת מיפוק ליה שהוא טבול יום וי"ל דנפקא מינה דאפילו העריב שמשו פוסל עד שיחזור ויטבול: **וטהור** שנפלו על ראשו כו'. וא"ת מ"ש דבטהור לא גזרו כ"א בנפל ולא גזרו נמי בבילה כמו בטבול יום ונראה לר"י דבטהור לא רלו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה כמו שרגילים להפיל עליהם מים שאובים אחר שטבלו במים קרושים כדאמר בסמוך והיו נותנים עליהם ג' לוגים מים שאובים [וע"ע תוס' גיטין מז. ד"ה הבא]: רבי

ושימש תלמידי חכמים הרבה מפני מה מת בחצי ימיו • ולא היה אדם מחזירה דבר פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע ואמרתי לה בתי בימי נדותך מה הוא אצלך אמרה לי חם ושלום אפי' באצבע קטנה לא נגע [בי[9]] בימי לבוניך מהו אצלך אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו • שלא נשא פנים לתורה[10] שהרי אמרה תורה א) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב כי אתא רב דימי אמר ממה חדא הואי במערבא אמרי אמר רב יצחק בר יוסף סינר מפסיק בינו לבינה:

מתני' ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון שעלו לבקרו נמנו[11] ורבו ב"ש על ב"ה וי"ח דברים גזרו בו ביום:

גמ' א"ל אביי לרב יוסף אלו תנן או ואלו תנן ואלו תנן הני דאמרן או אלו תנן דבעינן למימר קמן תא שמע [12] אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון ש"מ ואלו תנן ש"מ: ת"ר מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה בן חזקיה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות אמר רשב"ג אף אנו מחבבין את הצרות אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין ד"א אין שוטה נפגע ד"א אין בשר המת מרגיש באוהל איני [13] והאמר רב יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנא' [14] אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל אימא אין בשר המת שבחי מרגיש באוהל אמר רב יהודה אמר רב [15] ברם זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן חזקיה שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה העלו לו[16] ג' מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשן: ושמונה עשר דבר גזרו: מאי ניהו שמונה עשר דבר [17] דתנן אלו פוסלין את התרומה האוכל אוכל[18] ראשון והאוכל אוכל שני והשותה משקין טמאין [19] והבא ראשו ורובו במים שאובין טהור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין [20] והספר והידים והטבול יום והאוכלים והכלים שנטמאו במשקין מאן תנא האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני[21] מפסל פסלי טמויי לא

ושמש תלמידי חכמים הרבה מפני מה מת בחצי ימיו • ולא היה אדם מחזירה דבר פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע ואמרתי לה בתי בימי נדותך מה הוא אצלך אמרה לי חס ושלום אפי' באצבע קטנה לא נגע [בי[9]] בימי לבוניך מהו אצלך אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו • שלא נשא פנים לתורה[10] שהרי אמרה תורה א) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב כי אתא רב דימי אמר ממה חדא הואי במערבא אמרי אמר רב יצחק בר יוסף סינר מפסיק בינו לבינה:

מתני' ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון שעלו לבקרו נמנו[11] ורבו ב"ש על ב"ה וי"ח דברים גזרו בו ביום:

גמ' א"ל אביי לרב יוסף אלו תנן או ואלו תנן ואלו תנן הני דאמרן או אלו תנן דבעינן למימר קמן תא שמע [12] אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון ש"מ ואלו תנן ש"מ: ת"ר מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה בן חזקיה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות אמר רשב"ג אף אנו מחבבין את הצרות אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין ד"א אין שוטה נפגע ד"א אין בשר המת מרגיש באוהל איני [13] והאמר רב יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנא' [14] אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל אימא אין בשר המת שבחי מרגיש באוהל אמר רב יהודה אמר רב [15] ברם זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן חזקיה שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה העלו לו[16] ג' מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשן: ושמונה עשר דבר גזרו: מאי ניהו שמונה עשר דבר [17] דתנן אלו פוסלין את התרומה האוכל אוכל[18] ראשון והאוכל אוכל שני והשותה משקין טמאין [19] והבא ראשו ורובו במים שאובין טהור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין [20] והספר והידים והטבול יום והאוכלים והכלים שנטמאו במשקין מאן תנא האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני[21] מפסל פסלי טמויי

אמר הנא לטומאת גויה דלאו דאורייתא ומקלתי בספר ערוך[22] משונה טומאה זו מטומאה דאורייתא דקגי לה בטבילה לתרומה דלא בעיא הערב שמש דתניא בספרי[23] אין האוכל אוכלים טומאין ולא השותה משקין טמאין טמא טומאת [24] **והבא**. לאחר שנטבל מטומאתו במים שאובין בו ביום: **וטהור**. גמור שנפלו על לאשו כו': **והספר**. כל כתבי הקודש תורה נביאים וכתובים[25] פוסלין תרומה בנגען: **והידים**. שמטן קודש נטילתן: **וטבול יום**. ולקמן[26] פריך טבול יום מדאורייתא הוא: **והאוכלין והכלים שנטמאו במשקין**. לקמן[27] בעי לה: **מאן תנא**. מי הוא האומר כן: **פסלי**. אם התרומה ואותה תרומה לא מפסלו אחרת שוב בנגעה: לא

ספר יחזקאל. שיש בפופו דברים בקרבנות שסותרין דברי תורה [חגיגה יג.]. **דברין סותרין דברי תורה**. דקרי לפר דר"מ מטמא וכן אותן דלעיל [מנחות מה.]. **ג' מאות**. לאו דוקא וכן כל שלש מאות שבש"ס. [ושב"ס פסחים קיט.]. **גרבי שמן**. לגרות להלכין בלילה ולדרשו [מנחות שם.]. **אלו פוסלין את התרומה**. כל שהוא טהור מן התורה ומכמיס הזקיקוהו לגם בנגע ולעיטר כגון הבא ראשו ורובו במים שאובין והאוכל מלי פרס אוכלין טמאין והידים שהנגיעים שבלילה טולם בחולה שנגע בטעיטוס [סוטה ל.]. **והבא ראשו ורובו**. כשהוא טהור במים שאובים כחוך הכלי טמא לתרומה עד שיטבול ומגזירת שמונה עשר דבר היא וכמ"ק דמסקת שבת [לקמן יד.]. מפרש מ"ע גזור עליה לפי שהיה לבם מערבת סרוחים לטבילה ולאחר טבילה היו ריחמין בשאובין והמשלין ומזמין לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין ומזמו עליהן ושוב גזרו על טהור שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין דאי לא הא לא קיימא הא [ביטין טו.]. **הספר**. משום תקנת ספרים שהיו מניחין לא הספרים עם התרומה ובכנרים אוכלים אותם. **והידים**. לפילו שתמנן לא נגע בתרומה אלא נטילה ידים. **והטבול יום**. והתם פריך הא דאורייתא היא ומאי שמי מכלן טבול יום [פסחים יט:]. **והכלים שנטמאו במשקין**. אף על פי שאין אדם וכלים מקבלין טומאה מן התורה אלא

הגהות וציונים

א) כ"ה באדר"נ פ"ב ובע"י כאן: **ב)** בברייתא (אליהו רבה פט"ז) הגירסא ברוך המקום **שאין לפניו משוא פנים שכך כתוב בתורה** וכו', ובשיטה המיוחסת להר"ן ושר"ח בגמיין זאב (סי' קיב) הגירסא שלא נשא פנים **בתורה** (ועיין בספר תורתן של ראשונים שבת אות ד ביאור הגירסאות): **ג)** צ"ל **ונמנו** (כ"ה ברש"י ובמאירי ועיין שנוי נוסחאות במשניות): **ד)** עיין שו"ת חת"ס ח"ח חו"מ סוף סימן עט שדייק מלשון "העלו לו" שמשל צבור היתה, ועיין חגיגה יג ע"א ששם ג"כ כך הגירסא **העלה** ג' מאות וכו': **ה)** ספ' מאכל כמו דיתן אוכל בערים בפרשת מקץ וע"י תו"ט פרק ב' דסוכה מ"ה) (גליון): **ו)** בצל"ח מבאר למה הזכירו אוכל שני הא בזה אין חולקין ע"י"ש: **ז)** שייך לע"א: **ח)** ויקרא טו, יט (וכ"ה בתוס' יבמות מז ע"ב ד"ה במקום ובבתובות סא ע"א סוד"ה מחלפא) אולם לקמן סד ע"ב ובתו"כ הובא דרש זה מפסוק והדה בנדתה (ויקרא טו, לג) וכ"ה בתוס' יומא עח ע"א ד"ה מכאן: **ט)** לאפוקי גירסת ר"ח שגורס להיפך ועיין ריטב"א: **י)** ס"א אינו הכל פירוש אחד (גליון) כ"ה במהר"ם ועי"ש שמיישב גם גירסא דידן אבל הרש"ש כתב דצ"ל ל"א אין אנו **מספיקין** (וכ"כ במלא הרועים) וכ"ה בכת"י: **כ)** יש להוסיף גרבי **שמן**: **ל)** בתנא דבי אליהו רבה (פט"ו) דלפנינו איתא הגגע **בו** ולפי"ז איבו נדחה הראיה: **מ)** נוסף ע"פ המהרש"ל. וס"א ר"ש **גרים ואלו** וכו' דאמרן **וכן ר"ת מביא** ראיה (חכ"מ): **נ)** הציון א) השייך לתוס' ישנים שייך בתוס' סוד"ה והשותה (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

קד **א** מי' פי"ח מהלכו' פ"ג הלכה יח סמג לאוין קלז סוס"ע יו"ד סימן קנה סעיף ג:
קה **ב** מי' שם טור שו"ע שם סעיף יד:

רבינו חננאל

ושמש ת"ח הרבה ומת בחצי ימיו ושאל אליהו את אשתו בימי (נדותיך) [לבוניך] מהו אצלך. פירוש בד' ימי נקיים [והיא] (ואף) אמרה לו אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלה על דעתו דבר אחר אמר לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שנא' ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. במערבא אמרי כך אמרה לו מטה חדא הוה וסינר מפסיק ביניהם: **פשטנא** מתתיתין דתני אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר אלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניא בן חזקיה בן גרון ש"מ אלו תנן שכבר הזכרנום ולא מה דבעו למימר לקמן: ת"ר מי כתב מגילת **תענית** אמרו חנניה בן חזקיה בן גרון וסייעתו שהיו מחבבין להזכיר ימי צרות בשמחה. **ארשב"ג** אף אנו כו' שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שדבריו סותרין דברי תורה. **פירוש** יש בספר יחזקאל דברים שמראין כאילו סותרי ד"ת כגון קרבנות המועדים וחנוכות וכיוצא בהן ובא חנניא בן חזקיה ודרשן כגון (הכתוב כת"י ל)) ותבבדר שספר יחזקאל והתורה שוין: **פיס' שמונה עשר דברים** גזרו בו ביום ואלו הן דתנן פוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני כו'. פי' אוכל ראשון הוא שנגע בו השרץ ואוכל שני הנוגע במשקין במה שנגע בו השרץ אבל אוכל לא שאין אוכל מטמא אוכל ושניהם אליבא דר' יהושע האוכל אותם שני הוא ופוסל את התרומה דתנן בטהרות פרק ב' ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני השותה משקין טמאים כולן פוסלין גופו של אדם כדתנן במעילה פרק ד' כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגריה בכחצי פרס פירוש אוכלין טמאים. וכל המשקין פירוש הטמאין מצטרפין לפסול את הגריה ברביעית. [**והבא** ראשו ורובו במים שאובין] וטהור שנפלו על ראשו ורובו פסיל כלו: **והבא** ראשו ורובו **במים שאובין**. וא"ת מיפוק ליה שהוא טבול יום וי"ל דנפקא מינה דאפילו העריב שמשו פוסל עד שיחזור ויטבול: **וטהור שנפלו על ראשו כו'**. וא"ת מ"ש דבטהור לא גזרו כ"א בנפל ולא גזרו נמי בבילה כמו בטבול יום ונראה לר"י דבטהור לא רלו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה כמו שרגילים להפיל עליהם מים שאובים אחר שטבלו במים קרושים כדאמר בסמוך והיו נותנים עליהם ג' לוגים מים שאובים [וע"ע תוס' גיטין מז. ד"ה הבא]: **חשק שלמה על רבינו חננאל** ט) פלי' ר"ל המצוי מחזקאל מ"ל:

מסורת הש"ס עם הוספות

ט) [לעיל יב.], **כ)** לקמן קנב. ברכות יח:, **ג)** חגיגה יב. מנחות מה., **ד)** פוס"ע [לעיל יא.], **ה)** [גיטין מז.], **ו)** פסחים יט:, **ז)** סוף מצורע [וכ"ל לקמן מד.], **ח)** יא., **ט)** יד:, **י)** עיין גיטין דף ס:, **כ)** תענית יז:, **ל)** יחזקאל מד לא., **מ)** שם מה כ., **נ)** [ערך גוה], **ס)** תו"כ שמיני פ"ו ה"ד (וצ"ל בספרא) וכן בטהרות פ"א מ"ג (גליונות קה"א), **ע)** ירמי פרק ג מ"ה, **פ)** יד:, **צ)** מחזור ויטרי סי' תצט, ספר הפרדס סוף סי' ער"ב, האורה ח"ב הלכות נדה, **ק)** רע"ש בסנהדרין יט: מחלוקת שאול ודוד, **ר)** תנחומא ורבה (וכ"ה ברש"י) ריש משפטים, **ש)** פסחים יד:, **ת)** יד. ד"ה השקיל, ובע"ב ד"ה אלא (הא').

תוספות ישנים

א) ולפי מני משקי' ואוכל שני ס"ל דמיירי במשקי' שני' אבל אוכל לאשון ס"ל דמטמא ולא"ג דהמשקין לעולם הכלה הוי אכתי לא נגזל ושוב אוכל לאשון דיהו לאשון לאוריי"ת ס"ל דמטמא ממשקין שהם הכלה רק מדרבנן:

תורה אור השלם

א) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ:
[ויקרא יח, יט]

ב) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל:
[איוב יד, כב]

גליון הש"ס

[מכמ"ש **גמרא ולא היה אדם מחזירה דבר**. [פ' מג]גיגה דף [ה ע]"ל בתוס' ד"ה מנענע וכו']:

ליקוטי רש"י

בימי נידותך וכו'. ומה שמלל על הטבלות המילה ומ"ל בימי ליטוך וכו' [פפ"ה לחיד"א בשם רש"י בספר הפרדס]. **פינר**. ענין המנגפים קנעים ומוגרת אותו לגמיעות [לקמן צב: וכנ"י יבמות כד:]. **לוגמת** המנגפים קנעים [נב"ק פב.]. **אין פולין**. מנער כיס מנגדיו דמתרגמינן נענרמי עליתי [דברים כו]. **ואין קורין לאור הנר**. בספר שמא יעוה הגר להגיה הטמן לפי הפמילה שילקן יפה ומגלה מנעיר בשבת [לעיל יא.]. **מגילת תענית**. יומים טובים שקבעו חכמים על ידי נסים שאירעו בהם ואותם תענית ויש מהן לף בהספד וכתבום במגילה אחת אלין יומיא דלא להתענגה בהו כו' [ר"ה יח:]. **איזמל**. מנער דק וקטן מאד [חולין ל:]. **קשה רימה**. עקילת הלימה [ברכות יח:]. **נגנז ספר יחזקאל**. שיש בפופו דברים בקרבנות שסותרין דברי תורה [חגיגה יג.]. **דברין סותרין דברי תורה**. דקרי לפר דר"מ מטמא וכן אותן דלעיל [מנחות מה.]. **ג' מאות**. לאו דוקא וכן כל שלש מאות שבש"ס. [ושב"ס פסחים קיט.]. **גרבי שמן**. לגרות להלכין בלילה ולדרשו [מנחות שם.]. **אלו פוסלין את התרומה**. כל שהוא טהור מן התורה ומכמיס הזקיקוהו לגם בנגע ולעיטר כגון הבא ראשו ורובו במים שאובין והאוכל מלי פרס אוכלין טמאין והידים שהנגיעים שבלילה טולם בחולה שנגע בטעיטוס [סוטה ל.]. **והבא ראשו ורובו**. כשהוא טהור במים שאובים כחוך הכלי טמא לתרומה עד שיטבול ומגזירת שמונה עשר דבר היא וכמ"ק דמסקת שבת [לקמן יד.]. מפרש מ"ע גזור עליה לפי שהיה לבם מערבת סרוחים לטבילה ולאחר טבילה היו ריחמין בשאובין והמשלין לומר לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין ומזמו עליהן ושוב גזרו על טהור שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין דאי לא הא לא קיימא הא [ביטין טו.]. **הספר**. משום תקנת ספרים שהיו מניחין לא הספרים עם התרומה ובכנרים אוכלים אותם. **והידים**. לפילו שתמנן לא נגע בתרומה אלא נטילה ידים. **והטבול יום**. והתם פריך הא דאורייתא היא ומאי שמי מכלן טבול יום [פסחים יט:]. **והכלים שנטמאו במשקין**. אף על פי שאין אדם וכלים מקבלין טומאה מן התורה אלא